

Statsvetenskapliga institutionen
Göran Sundström
Professor, prefekt
2024-03-27

Dnr SU-320-0028-24

Till Justitiedepartementet
Ju2024/00186

Yttrande över COM (2023) 637: Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av harmoniserade krav på den inre marknaden vad gäller transparens kring intresserepresentation för tredjeländers räkning och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937

Statsvetenskapliga institutionen har givits möjlighet att kommentera EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av harmoniserade krav på den inre marknaden avseende insyn i intressebevakning som utförs för tredjeländers räkning och om ändring av direktiv 2019/1937.

Allmänna synpunkter

Statsvetenskapliga institutionen välkomnar förslaget till åtgärder som syftar till att harmonisera regleringen av organisationer som tillhandahåller intressebevakningstjänster till tredje land inom EU. Forskning visar att tredjeländer i allt högre grad anlitar intressegrupper för att föra fram sina politiska preferenser och påverka EU:s politik.

Institutionen håller med om att idéer som förs fram på ett transparent och öppet sätt kan bidra positivt till den offentliga debatten och beslutsfattandet inom EU. Det är ett grundläggande krav för fungerande demokratier att säkerställa insyn i beslutsfattandet. Samtidigt kan dold lobbying leda till otillbörlig påverkan, institutionellt övertagande (institutional capture) och, i extrema fall, korruption. Forskning visar att sådana fenomen kan ha betydande negativ inverkan på administrativ effektivitet, institutionell integritet och politisk legitimitet.

Statsvetenskapliga institutionen *tillstyrker* förslaget om inrättandet av EIRN och användningen av nationella register som spårar verksamheten hos intressegrupper som tillhandahåller tjänster till tredjeländer. EIRN är ett viktigt första steg för att sätta sådan verksamhet i ett gemensamt fokus. Institutionen motsätter sig dock uppdelningen mellan

informationsinsamling och informationsdelning. Institutionen *rekommenderar* att det i förslaget införs ett gemensamt registernav som integrerar information som regelbundet och på ett automatiserat sätt samlas in av nationella myndigheter. Detta skulle förbättra det gränsöverskridande samarbetet mellan nationella myndigheter, stärka den offentliga granskningen och öka insynen.

Statsvetenskapliga institutionen är bekymrad över att ekonomiska donationer som mottagits av intressegrupper från tredjeländer utesluts, när de inte uttryckligen används för att köpa lobbytjänster. Institutionen *rekommenderar* att det i förslaget införs bestämmelser om att registrera donationer och andra former av finansiering som ges till intresseorganisationer av tredjeländer, som inte är avsedda för representationsverksamhet. Utan att det påverkar dessa organisationers verksamhet kan det faktum att man inte registrerar det ekonomiska stöd som intresseorganisationer får från tredjeländer uppmuntra flödet av "mörka pengar" till beslutsfattandet på nationell nivå och EU-nivå. Detta kan fungera som en resurs för tredjeländer som syftar till att genomföra ihållande kampanjer med uppsåtliga/destabiliserande avsikter mot specifika medlemsstater och/eller EU.

Synpunkter på de enskilda delarna av förslaget

Statsvetenskapliga institutionen *tillstyrker*, med vissa reservationer, förslaget om att harmonisera reglerna för verksamhet i organisationer som tillhandahåller tjänster för intressebevakning för tredje land. Dessa inkluderar:

- En gemensam definition av sådana verksamheter, deras aktörer och deras tillämpningsområde (artiklarna 2 och 3).
- Säkerställandet av att dessa verksamheter registreras genom nationella register som förvaltas av oberoende nationella tillsynsmyndigheter (artiklarna 7, 8 och 9).
- Säkerställandet av att allmänheten får tillgång till denna information och av att sådana uppgifter offentliggörs (artiklarna 12 och 13).
- En betoning av vikten av gränsöverskridande samarbete mellan nationella myndigheter och tillhandahållandet av verktyg för att stärka detta samarbete (artiklarna 17 och 18).
- Inrättandet av en rådgivande grupp bestående av bland annat företrädare för medlemsstaterna (artikel 19).

Statsvetenskapliga institutionen anser att det visserligen är positivt att det finns en gemensam definition av den verksamhet som diskuteras i förslaget, men att det även bör finnas en fastställd gemensam uppförandekod för intresseorganisationer. En gemensam syn på hur lobbyister som tillhandahåller intressebevakningstjänster för tredjeländer ska agera skulle på ett positivt sätt kunna påverka förslagets syfte att minimera regelarbete.

Statsvetenskapliga institutionen vill betona att intressegruppernas verksamhet på EU-nivå och i medlemsstaterna blir alltmer komplex, gränsöverskridande till sin natur och strategiskt nyanserad. Intressegrupper kan utöva påtryckningar för att tredjeländer i en medlemsstat ska påverka politiken i en annan medlemsstat. Därför bör EIRN:s intressegrupp registrera lobbyverksamhet i den medlemsstats register där den äger rum. Den registrerade verksamheten bör sammanfalla med den jurisdiktion inom vilken den bedrivs.

Statsvetenskapliga institutionen vill också lyfta fram att beslutsfattare, som mottagare av lobbyverksamhet, är en kritisk faktor i denna ekvation. Det är därför rimligt och motiverat att information om kontakter med beslutsfattare också lämnas till nationella register. Förslaget skulle kunna omfatta ett krav på att intressegrupper lämnar sådan information när de begär information i enlighet med artikel 10.

Enligt samma logik skulle man i förslaget kunna överväga att kräva att beslutsfattarna lämnar in sådan information till sina nationella register. Forskning visar att register som kräver att intressegrupper och beslutsfattare (t.ex. medlemmar av den offentliga förvaltningen, förtroendevalda, regeringsmedlemmar) rapporterar möten ger en mer exakt, nyanserad och tillförlitlig ögonblicksbild av sådana aktiviteter.

Statsvetenskapliga institutionen *rekommenderar* nationella tillsynsmyndigheter att uppdatera informationen i sina register om intresseorganisationers verksamhet för tredje land var fjärde månad, i stället för en gång om året som föreslås. Europeiska kommissionen bör uppdatera de aggregerade uppgifterna för allmänhetens tillgång var sjätte månad eller oftare.

Statsvetenskapliga institutionen understryker att effekterna av förslagets åtgärder sannolikt kommer att förstärkas när det genomförs tillsammans med ett nationellt register över intressebevakningsverksamhet som bedrivs av intressegrupper för inhemska aktörer och/eller för deras eget intresse. Med hänsyn till detta ser institutionen att Europeiska kommissionen gärna överväger en harmonisering av reglerna om intesserepresentation för alla

intressegrupper som tillhandahåller sådana tjänster i medlemsstaterna. Dessutom skulle det uppmuntra Justitiedepartementet att överväga behovet av en bredare registrering och reglering av intressegruppers verksamhet i ett inhemskt sammanhang.

Sammanfattningsvis ställer sig Statsvetenskapliga institutionen bakom principerna i förslaget. Det finns ett växande behov av att göra tredjeländers lobbyverksamhet genom intressegrupper transparent. Detta förslag stakar ut en väg framåt. Ett centralt registernav där nationella myndigheter överför sina uppgifter kan sannolikt med större kraft ta itu med farhågor om regelarbiter, uppmuntra samarbete mellan myndigheter och erbjuda en trovärdig övervakning av gränsöverskridande verksamhet. Detta riskerar att ge incitament till strömmar av svarta pengar till intressegrupper i EU och på nationell nivå, som tillhandahålls av tredjeländer.

Detta ärende har handlagts av biträdande lektor Alexander Katsaitis.